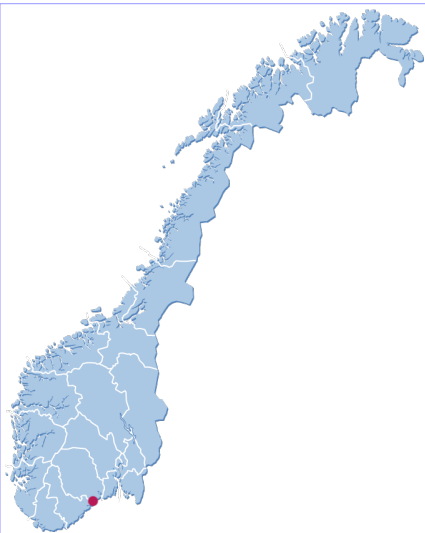

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke: Telemark
 Kommune: 815/Kragerø
 Opprinnelig funksjon: Bolig
 Nåværende funksjon: Kontor, politistasjon.
 Foreslått vernekategori: Verneklasse 1, fredning
 Totalt antall bygg: 2

Situasjonskart. Hovedhuset eies av Entra. Eiendomsforhold til resten av eiendommen og forholdet til matrikkelen er under avklaring med kommunen pr. jan. 2010. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
6601377	Kragerø politistasjon	1797 - 1803	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	165352459	32/267

Vern kompleks

Formål: Formålet med fredning er å sikre et eksempel på en stor kjøpmannsgård fra perioden rundt 1800, senere ombygget og brukt som politistasjon og rettslokale i Kragerø.

Begrunnelse: Kragerø politistasjon er tatt med i Landsverneplan for Justis- og politidepartementet fordi den forteller sektorhistorie. Riksantikvaren har varslet fredningssak etter § 22a i kulturminneloven og Landsverneplanprosjektet avventer resultatet.

Omfang: Omfanget av fredningen avgjøres av Riksantikvarens behandling.

Beskrivelse kulturmiljø

Bjørnsborg ble oppført ca år 1800 og bestod opprinnelig av hovedhus i tre etasjer, samt flere uthus. Eiendommen ligger idag med adresse Kragerøveien 9 med fritt ustyn over fjorden og byen. Eiendommen består av hovedhus fra 1800, som eies av ENTRA og hvitkalket bakbygning i naturstein, fengselsbygg fra 1890, og nyere fengselsbygg fra 1990-tallet. De to sistnevnte bygningene disponeres av Kriminalomsorgen og forvaltes av Statsbygg. Til eiendommen hørte opprinnelig også større parkanlegg, men idag er kun en liten del av hagen sør for huset (frem til flaggstangen) del av eiendommen. Øvrige deler, med gammel brønn, eies og driftes av Kragerø kommune.

Etter den store brannen i 1896 ble Bjørnsborg kjøpt av Kragerø Kommune til bruk som rådhus, fengsel og politikammer.

Kompleks erhvervet av Staten i 1950.

Kilder:
 St.meld.nr.10, 1958, s.100-101.
 St.meld.nr.10, 1984-5, s. 283.

Eiendomshistorikk

Biørnsborg ble bygget av skipsreder Poul Biørn. Det er uvist når arbeidet ble igangsatt, men i 1797 var det fullført to etasjer og i 1803 var bygningen kledd og de tre etasjene ferdigstilt. Da huset var ferdig, var det det største våningshuset i Kragerø. Det var et stort anlegg bygget for selskapsliv, hvor 2. etasje hadde to store saler. Til anlegget hørte også en hvit steinbygning. I skattedokumenter fra 1813 er det nevnt at denne bygningen er brukt til kontor, et kammers, drengestue, pikekammer og bryggerhus. På tross av en arkaisk byggeform og at steinhuset er oppført i naturstein, så tyder det ikke på at dette huset er eldre enn hovedhuset.

På grunn av økonomiske vanskeligheter måtte Poul Biørn pantsette eiendommen i 1824, og da han døde i 1828 var det ikke lenger verdier i boet. Biørn hadde ikke livsarvinger, men en adoptivsonn som selv gikk konkurs få år etter. I 1829 ble eiendommen kjøpt av Krigskommissær Tønder, som eide gården frem til 1834. Eiendommen var i bruk som prestebolig for Hans Rasmus Krag Schnitter fra 1840-1850, og for Hans Daae fra 1850-1865. I 1870 er skipsreder August Bonnevie oppført som eier av Biørnsborg.

I 1870 blir det holdt branntakstforretning over eiendommen, etter at det er foretatt omfattende ombygging. 3. etasje ble revet og det halv-valmede taket ble erstattet av et saltak. 13 av de 18 vinduene i 2. etasje ble skiftet og panelen på søndre og vestre side erstattet av ny panel. Vinduene i 1. etasje ble beholdt.

Etter bybrannen i Kragerø i 1886 da både fengsel og rådhus brant ned til grunnen, ble Biørnsborg kjøpt av kommunen og benyttet til politikammer, rådhus og fengsel. Nytt fengsel ble oppført i 1890 på tomten bak hovedhuset. For å få plass til dette ble halvdelen av det gamle steinhuset revet. I tillegg til å romme rettslokaler ble hovedhuset etter hvert også brukt som bolig for fengselssjefen.

Etter siste krig flyttet Kragerø kommune ut av bygningen. Politivakten og politikammeret overtok 1. etasje som hadde vært ibruk til kommunestyresal og kontorer. Samtidig flyttet Sorenskriveren inn i 2. etasje og det ble foretatt en del ombyggingsarbeider.

På 1980 og 1990 tallet ble fengselet utvidet, men fortsatt er de bevarte deler av steinhuset fra ca år 1800 og fengselet fra 1890 i bruk som kretsfengsel. I dag er hele Bjørnsborg i bruk som lokaler for Kragerø Politikammer.

Parken omkring Biørnsborg ble anlagt til Oscar II besøk i Kragerø i 1891.

Huset ble vurdert for fredning omkring 1924, men da det kom frem at bygningen omkring 1870 var kraftig ombygd ble fredningsforslaget trukket tilbake.

Verneverdige bygg

Byggnr: 6601377

GAB nr: 165352459

Navn: Kragerø politistasjon

Oppført: 1797 - 1803

Kragerø politistasjon. Parkanlegget i forgrunnen. Opphavsrett: Entra.

Kragerø politistasjon. Foto: Leidulf Mydland 2008. Opphavsrett: Entra.

*Steinhuset og hovedhus Bjørnsborg. Foto: Leidulf Mydland 2008.
Opphavsrett: Entra.*

*Bjørnsborg med byen i bakgrunnen. Foto: Leidulf Mydland 2008.
Opphavsrett: Entra.*

Kragerø politistasjon. Nord- og østfasade. Opphavsrett: Entra.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	ENTRA
GAB nr:	165352459
Gnr/bnr:	32/267
Oppført:	1797 - 1803
Byggherre:	Poul Biørn
Arkitekt:	Ukjent
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Omfattet av Kragerø kommunes sentrumsplan, offentlig formål, bevaring.
Vernestatus:	Administrativt fredet - registrert i Fortidsminneforeningens årbøker 1933 og 1934. Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Under fredning, del av Entra-utvalg v/RA

Utsnitt situasjonskart. Opphavsrett: STATSBYGG

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Opprinnelig en laftet og panelt kjøpmannsgård med midtgangsplan og doble romrekker, i tre etasjer med halv-valmet tak. 3. etasje ble revet ca 1870 grunnet store skader på konstruksjonen, og taket bygd om til saltak. Midtgangen som i første etasje sannsynligvis har vært avdelt med en havestue i front, hadde opprinnelig kun inngang fra gårdsrommet. Langt senere ble det anlagt ny inngang og trapp opp på forsiden. Dør på forsiden er laget som replika av den doble døren mot gårdsrommet. Vinduene i nåværende 2. etasje er krysspostvinduer fra ombyggingen 1870 da 13 av de 18 vinduene ble byttet ut. 4 av vinduene i 1. etasje er opprinnelige fra ca 1800, mens de resterende er kopier med samme utforming som de opprinnelige.

Det utvendige panelet er i stor grad fra ombyggingen i 1870. Dørene inn fra midtgangen til forstuer, kjøkken og kammers, samt trapp er opprinnelig.

I detaljene har anlegget røtter tilbake til 1700-tallets panelarkitektur med barokk detaljering. Enkelte detaljer peker allikevel mot den strammere og enklere stilretningen klassisismen, som var det nye i tiden. Dette er spesielt tydelig i 2. et.

Kjelleren er betydelig modernisert i nyere tid, og har fått nytt gulv og nye innevegger.

I første etasje er hovedstrukturen til det opprinnelige bygget delvis bevart ved at midtgangen er beholdt. De to best bevarte rommene er resepsjonen som opprinnelig var forstue og kjøkken, samt to rom innenfor dette som idag er to kontorer, men som opprinnelig har vært kammers. Her er både takbjelkene, dørene, deler av belistningen fra det opprinnelige bygget. I det ene av kontoret, opprinnelig kammers, er det også et fastmontert skap som sannsynligvis er fra husets første fase. Bak de platedekte veggene skal det være bevart originale tapeter/dekormaling. Funn av malt dekor med Louis-seize blomsterranker fra salsveggene fra Biørns tid ble levert Berg-Kragerø museum i forbindelse med ominnredningsarbeider i 2. etasje utført omkring 1960. Også i flere av de øvrige rommene i bygningen er veggene dekket av plater/panel og bak disse kan det også være bevart eldre tapeter eller malte overflater.

I 2. etasje er den opprinnelige bygningsstrukturen totalt endret, med unntak av trapperommet som er beholdt. I denne etasjen har det opprinnelig vært to store saler samt flere mindre rom mot nord. Etasjen er nå fullstendig kontorifisert med små cellekontorer, og de opprinnelige overfaltene er tildekket eller fjernet. På loftet er det nå innredet flere mindre kontorer. Her har det tidligere vært en leilighet.

Bygningen er rehabilitert i 1985, og det ble lagt et nytt tak i enkeltkrum teglpanne omkring 2006.

Det må forventes at det bak yngre veggkledning er bevart eldre malte overflater og tapeter. Også over de senkede himlinger er det grunn til å anta at eldre tak er bevart.

Sammendrag bygningshistorie

Bjørnsborg ble oppført i tidsrommet 1797 - 1803 av skipsreder Poul Biørn. Bygningen var opprinnelig på tre etasjer med halv valmet tak. Eiendommen ble solgt i 1829. Omkring 1870 ble den tredje etasjen fjernet og nytt saltak lagt på de to gjenværende etasjene. Samtidig ble også 13 av de 18 vinduene i 2. etasje erstattet med nye krysspostvinduer. I første etasje ble de mindre, men opprinnelige tofags, smårutede vinduer beholdt.

Etter bybrannen i Kragerø i 1886 da både fengsel og rådhus brant ned til grunnen, ble Bjørnsborg kjøpt av kommunen og benyttet til politikammer, rådhus, fengsel og bolig for fengselsbestyreren. Nytt fengsel ble oppført i 1890 på tomten bak Hovedhuset. For å få plass til dette ble store deler av det gamle steinhuset revet. Dette fengselet ble omkring 1990 utvidet og samtidig ble uthuset fra 1800 bygget sammen med fengselet fra 1890.

Bygningshistorikk

1797	1803	Bygningen blir oppført
1828		Poul Biørn dør og eiendommen blir solgt
1870		3. et. revet. Vinduer og panel skiftet
1886		Etter den store bybrannen blir Bjørnsborg kjøpt av Kragerø kommune og brukt til rådhus, rettssaler og fengsel.
1890		Nytt fengsel blir oppført på tomten bak huset. Halvdelen av steinhuset blir revet.
1985		Totalrehabilitert og delvis ombygget

Vern

Formål:	Formålet med fredning er å ta vare på et eksempel på stor kjøpmannsgård fra perioden rundt 1800, senere ombygget og brukt som politistasjon og rettslokale i Kragerø.
Begrunnelse:	Kragerø politistasjon er tatt med i Landsverneplan for Justis- og politidepartementet fordi den forteller sektorhistorie. Riksantikvaren har varslet fredningssak etter § 22 a i kulturminneloven og Landsverneplanprosjektet avventer resultatet.
Omfang:	Omfanget av fredningen avgjøres av Riksantikvarens behandling.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr:

Interiørnavn: Midtgang 1. etasje

Beskrivelse: Bygningens 1. etasje er delt av en gjennomgående midtgang med opprinnelige doble dører ut mot gårdsrommet bak huset. Dørene på fremsiden er kopier av de opprinnelige dørene. Midtgangen er delt med en skillevegg, hvori den opprinnelige døren er bevart. Fra midtgangen og inn til siderommene er flere av de opprinnelige dørene bevart. Fremre del av midtgangen har trolig fungert som et eget værelse, kanskje som en havestue da huset ble bygget

Interiørnr:

Interiørnavn: Kammers

Beskrivelse: Kvadratisk rom med ildsted og fast hjørneskap.

Interiørnr:

Interiørnavn: Kjøkken/forstue. Nå resepsjon.

Beskrivelse: Opprinnelig kjøkken og forstue i 1. etasje.

Interiørnr:

Interiørnavn: Gang og trapp 2. etasje

Beskrivelse: Trolig nyere trapp og gelender mellom 2. etasje og loft.

Interiørnr:

Interiørnavn: Loft

Beskrivelse: Loft med opprinnelig langsgående konstruksjon som bar taket over den store salen.

BYGNING 6601377 Kragerø politistasjon

Kompleks 504001 Kragerø politistasjon, Gamle Kragerøv. 9

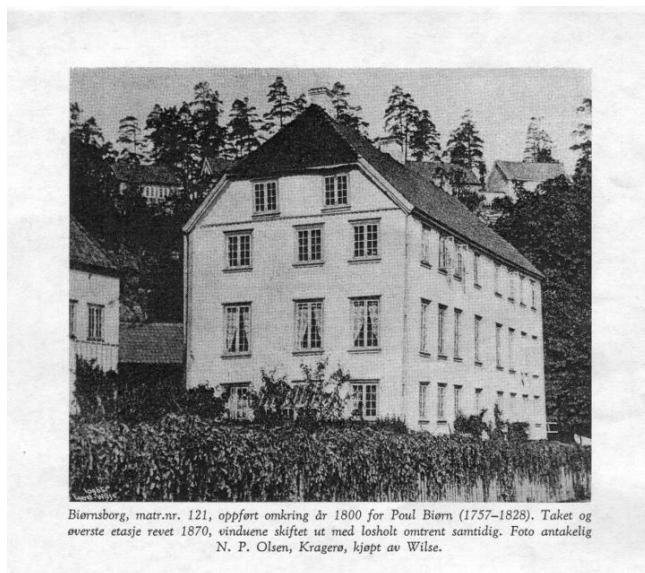
Kragerø politistasjon. Parkanlegget i forgrunnen. Opphavsrett: Entra.

Kragerø politistasjon. Nord- og østfasade. Opphavsrett: Entra.

Bjørnsborg, nordre gavlvegg. Foto: Leidulf Mydland 2008. Opphavsrett: Entra.

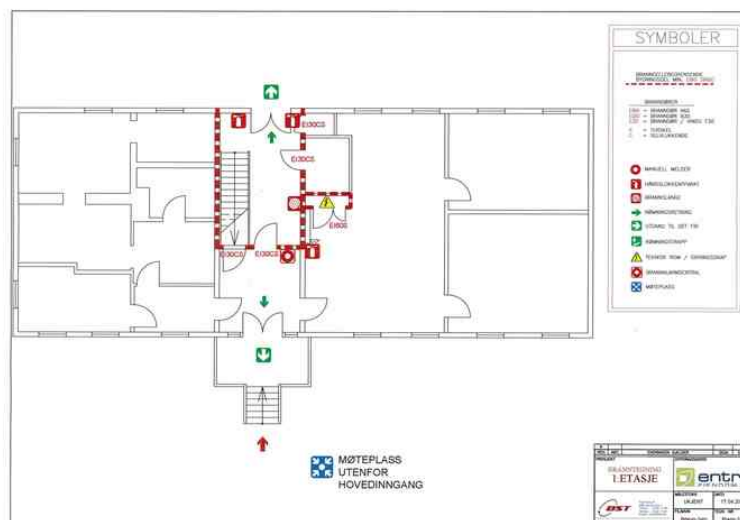
Bjørnsborg slik det opprinnelig var bygget. Opphavsrett: Entra.

Bjørnsborg, Søndre gavlvegg. Foto: Leidulf Mydland 2008. Opphavsrett: Entra.

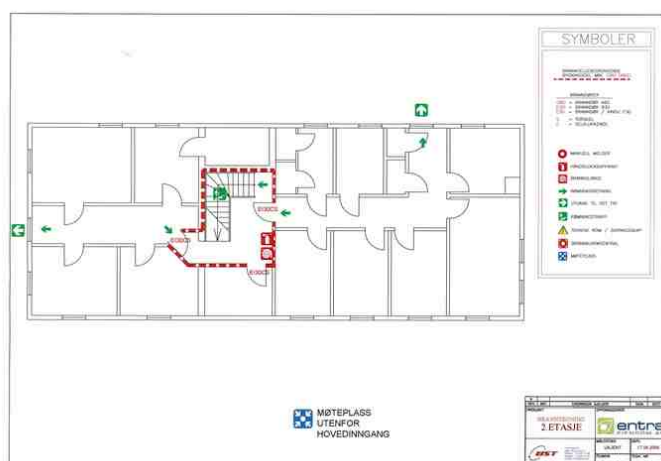

Originalt vindu på vestfasaden. Foto: Leidulf Mydland 2008. Opphavsrett: Entra.

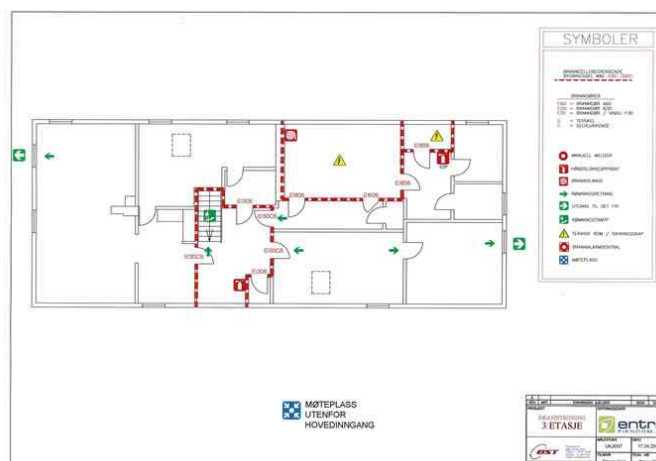

Vindu fra 1870-ombyggingen. Foto: Leidulf Mydland 2008. Opphavsrett: Entra.

Bjørnsborg 1. etasje. Opphavsrett: Entra.

Bjørnsborg 2. etasje. Opphavsrett: Entra.

Bjørnsborg loft. Opphavsrett: Entra.

BYGNING 6601377 Kragerø politistasjon

Kompleks 504001 Kragerø politistasjon, Gamle Kragerøv. 9

Trapp opp fra 1- til 2. etasje. Foto: Leidulf Mydland 2008. Opphavsrett: Entra.

Dør som deler midtgangen. Foto: Leidulf Mydland 2008. Opphavsrett: Entra.